

**ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ
ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
«ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ԱՄՍԱԳՐԻ ՀԱՄԱՐ**

Սուրբ Էջմիածնում գումարված վերջին Ազգային-եկեղեցական ժողովը մի հանգրվան հանդիսացավ Մայր Աթոռի գործունեության ճանապարհի վրա, որ արձանագրեց անցնող յոթ տարիների ընթացքում կատարված աշխատանքները և ձեռք բերված արդյունքները: Ժողովը քննարկեց նաև ու վավերացրեց առաջիկա Մեր գործունեության ծրագիրը:

Վերջին յոթ տարիների ընթացքին Մայր Աթոռը կապմակերպված ու հետևողական աշխատանք ծավալեց նպատակ ունենալով՝

Ա. Առավել չորացնել ու պայծառացնել Ս. Էջմիածինը բոլոր իր հարակից հաստատություններով:

Բ. Վերաշինել ու բարեկարգել հայրենի պատմական վանքեր ու եկեղեցիներ, որոնք փառքն են հանդիսանում հայ ճարտարապետական հանճարի:

Գ. Առավել ամրապնդել Հայ Եկեղեցու ներքին միությունը Ս. Էջմիածնի հոգևոր հեղինակության ներքև և ավելի ամրացնել հոգևոր քարոզական կապերը Մայր Աթոռի և Սփյուռքի հայ հավատացյալ ժողովրդի միջև:

Դ. Ավելի հզորացնել Ս. Էջմիածնի պատմական առաքելությունը ի սփյուռս աշխարհի ցրված հայ ժողովրդի ազգային-եկեղեցական միասնության պահպանման ճանապարհի վրա, որ առաջին պայմանն ու մեծագույն գրավականն է մեր պանդուխտ ժողովրդի կենդանի պահպանման օտար երկիրների տակ:

Ե. Հայ Եկեղեցու և Ս. Էջմիածնի մասնակցությունը ի խնդիր աշխարհի խաղաղության դատի հաղթանակի:

Ազգային-եկեղեցական ժողովը եկավ հանդիսավոր կերպով հաստատելու և նվիրագործելու Մեր գործունեության այս ուղղությունը և ոգին:

Ազգային-եկեղեցական ժողովը, ինչպես և Եպիսկոպոսական ժողովը առանձին կարևորությամբ սրբազան Հայ Եկեղեցու Կանոնադրության կապմության հարցով և րոշեցին այն առավել կատարյալ մշակման ենթարկել, մեր Եկեղեցու բազմադարյան կանոնների առավել խոր ուսումնասիրությանց լույսի ներքև: Ժողովը միաձայն որոշումով և ցավով արձանագրեց նաև Անթիլիասի Կիլիկյան Աթոռից ներս 1956 թվականից սկսյալ տեղի ունեցած տխուր դեպքերը և հակօրինական գործերը, որոնք անջատումներ և խռովություններ ստեղծեցին Սփյուռքում մի քանի համայնքների մեջ, հակառակ հայ ժողովրդի կամքին և հակառակ Եկեղեցու և Ազգի շահերին: Այսպես կոչված «բաժանումները» և «բաժանյալները» եկեղեցական տեսակետից գոյության իմաստից չուրկ կացություններ են, որոնք որևէ աղերս չունեն հայ ժո-

ղովորդի ճշմարիտ ապրումների և հիմնական ու տևական շահերի հետ: Ազգային-եկեղեցական ժողովը, այնուամենայնիվ, եղբայրական սիրով ու համերաշխության ոգով տոգորված, հրավեր կարողաց Անթիլիասի Աթոռին՝ հետ դառնալ իր անհույս ճանապարհից և սրբագրել իր կատարած հակականոնական գործերը, որպեսզի այսպիսով վերստին տեղծվեն այն բնականոն ու սիրային հարաբերությունները, որ կային մինչ 1956 թվականը՝ Մայր Աթոռիս և Անթիլիասի միջև:

Ա. Էջմիածնում գումարված Ազգային-եկեղեցական ժողովը իր առաջ դրված բոլոր հարցերը քննարկեց բացառիկ խանդավառ մթնոլորտում և այնքան բացառիկ նախանձախնդրությամբ: Ժողովին մասնակցող մոտ 150 հոգևորական ու աշխարհական պատգամավորները ոչ մի հարցի նկատմամբ ձևական մոտեցում չցուցաբերեցին, այլ խոր շահագրգռվածություն և առարկայական, քննական ու շինարար ոգի, եկեղեցական ու ազգային-հայրենասիրական իմաստով: Օրակարգի հարցերի և ներկայացված Վեկուցումների շուրջ խոսք առին մի քանի տասնյակ պատգամավորներ ներքին և արտասահմանյան թեմերից, որոնք խնդիրներին մոտեցան բարեխղճությամբ, ձեռնհասությամբ և մեր եկեղեցու և ժողովրդի գերագույն շահերի բարձր գիտակցությամբ:

Ազգային-եկեղեցական ժողովը, առանց վարանումի կարելի է ասել, թե լրիվ ներկայացուցչական էր: Մասնակցեցին Հայ Եկեղեցու նվիրապետության բոլոր Աթոռները և բոլոր թեմերը: Հուլիս և գոտեպնդիչ էր Ս. Էջմիածնի կամարների տակ հավաքված տեսնել հոգևոր առաջնորդները և հայ ժողովրդի ներկայացուցիչները աշխարհի բոլոր ծագերից:

Մեր կողքին, Մեզ հետ էին Մեծի Տանն Կիլիկիո օրինապահ Աթոռի ներկայացուցիչը, ինչպես նաև պաշտոնապես լիազորված ներկայացուցիչները Երուսաղեմի և Կոստանդնուպոլսի սրբազան պատրիարքների, որոնք անձամբ չէին կարողացել Ս. Էջմիածին գալ, հակառակ իրենց ջերմ ցանկության: Միայն Անթիլիասի Աթոռն էր, որ չէր պատասխանած իրեն եղած հրավերին:

Մեր կողքին ու Մեզ հետ էին նաև մեր ներքին թեմերի և արտասահմանի թեմերի բոլոր հոգևոր առաջնորդները անխտիր և համապատասխան թեմերի ու համայնքների աշխարհական ընտրյալ պատգամավորները՝ Ավստրալիայից մինչև Միջին Արևելք, Եվրոպայից մինչև Հյուսիսային և Հարավային Ամերիկաները: Արտասահմանից եկած պատգամավորների ընդհանուր թիվն էր 63, որոնցից 24-ը հոգևորականներ, 39-ը աշխարհականներ:

Ազգային-եկեղեցական ժողովի և մեծոթօրհնության առթիվ արտասահմանից Հայրենիք էին փութացել նաև Մայր Աթոռի կողմից հրավիրված 28 հյուրերն ու շուրջ 200 ուխտավորներ, հատկապես Միջին Արևելքից և Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներից, ինչպես նաև 18 մտավորական հյուրեր և ավելի քան 500 ուխտավորներ ներքին թեմերից:

Ազգային-եկեղեցական ժողովի պատգամավորների և հյուրերի շարքերում կային արտասահմանից 5 գրողներ, 7 արվեստագետներ, հասարակական գործիչներ և 9 հրապարակագիրներ, 2 գիտնականներ և 3 հոգի այլ ասպարեզներից: Ներքին թեմերից մասնակցեցին 26 հոգևորականներ, 57 աշխարհական պատգամավորներ և 15 հյուրեր: Աշխարհական պատգամավորների և հյուրերի մեջ կային 6 գրողներ, 10 արվեստագետներ, 10 գիտական աշխատողներ, 12 հասարակական գործիչներ և հրապարակագիրներ, մնացած 34-ը այլ ասպարեզներում աշխատողներ:

Ազգային-եկեղեցական ժողովի գումարման առթիվ Մայր Աթոռը լայն ծրագիր է գործ դրել, կազմակերպված կերպով, որով մեր պատգամավորները և հյուրերը 15—20 օրերի ընթացքում այցելեցին մեր մի շարք պատմական վանքերը և հուշարձանները, Երևանի թանգարանները և Մատենադարանը, գիտական և կրթական հաստատությունները, Հայաստանի գյուղատնտեսական ցուցահանդեսը, մի քանի գործարաններ և հողագործական տնտեսություններ: Մասնավոր ուխտագնացություն կազմակերպվեց դեպի Օշական:

Երեկոները գրեթե ամեն օր նրանք ներկա եղան թատերական կամ երաժշտական ներկայացումների՝ Պետական օպերայի, Հայֆիլհարմոնիայի կամ Սունդուկյանի անվան թատրոնի դահլիճներում:

Կարևորությամբ պետք է ընդգծենք նաև այն, որ մեր պատգամավորներից և հյուրերից շատ-շատերը անձնական շփումներ և հանդիպումներ ունեցան Հայաստանի գիտնականների և արվեստագետների հետ: Մենք թանկ ենք գնահատում այս

պստապան և ուրախությամբ հաստատում, թե Ս. Էջմիածնի հանդիսությունները նոր ասիթ ընծայեցին, որպեսզի Մայր Երկրի և արտասահմանի մտավորականության միջև է՛լ ավելի խորանան ու մտերմական դառնան եղբայրական կապերը:

Ազգային-եկեղեցական ժողովին մասնակցող պատգամավորներն ու հյուրերը վերադարձան հրաշալի տպավորություններով: Ովքեր առաջին անգամն է որ այցելում էին Ս. Էջմիածին և Հայաստան (մոտ կեսը), ուրախության արտասուքով գովքն էին հյուսում վերածնված մեր Հայրենիքի, խոստովանելով, թե իրենց սպասածից շատ ու շատ ավելին գտան Հայաստանում և Ս. Էջմիածնում: Իսկ ովքեր եղել էին մեկ մոտ անցյալում, նույն հոգեկան մխիթարությամբ հաստատում էին Մայր Հայրենիքի նորանոր նվաճումները և վերջին տարիների ջինարարությունները Մայր Աթոռում:

Պատգամավորներն ու հյուրերը Մեր պանդուխտ ժողովրդի այն զավակներից էին, որոնք անսահման կարոտով իրենց արևոտ Մայր Երկիրը տեսնում էին ծաղկած ու կենսունակ, խաղաղ ու ապահով և անսահման սիրով էին ողջագուրվում իրենց հարապատ եղբայրների և քույրերի հետ, հայաստանցիների հետ, որոնք իրենց բազկի ու հոգու ուժերով կերտում են ամենայն հայոց ոսկի ապագան:

Իհարկե, մեր պատգամավորների և հյուրերի հանդիպումներից ամենահուզիչը և ամենահանդիսավորը եղավ Մինիստրների Սովետի պալատում, երբ Սովետական Հայաստանի մեծարգո Վարչապետ Անտոն Զոչինյանը բարեհաճեց ընդունել նրանց քաղցր ժպիտով և բարեկամական ջերմ խոսքերով: Այդ պահերին մեր հոգևորական և աշխարհական պատգամավորների սրտերը լեցված էին անհուն երախտագիտությամբ դեպի մեր հայրենի կաթավարությունը և հպարտ էին, որ զավակներն են վերածնված հայ ժողովրդի և Մայր Հայաստանի:

Ահա թե ինչո՛ւ Ազգային-եկեղեցական ժողովը կարևոր հանգրվան հանդիսացավ Հայ Եկեղեցու և ի մասնավորի Ս. Էջմիածնի գործունեության ճանապարհի վրա ու միաժամանակ մեկնակետ դեպի ապագա աշխատանքներ: Ազգային-եկեղեցական ժողովը սրտառու խանդավառությամբ մի անգամ ևս եկավ հռչակելու՝

Ա. Մեր եկեղեցու և ժողովրդի անխորտակելի միասնության սկզբունքը և իրողությունը:

Բ. Ս. Էջմիածնի հոգևոր իշխանությամբ, ամրապնդումը արտասահմանի հայ Եկեղեցու և ժողովրդի հոգևոր-ազգային գիտակցության ու կյանքին, որով առավել պիտի ամրապնդվի պահպանման սրբազան գործը Սփյուռքի պայմանների մեջ:

Գ. Անհրաժեշտությունը և հնարավորությունը շարունակելու Մայր Աթոռի ջինարարական գործունեությունը:

Դ. Մեր եկեղեցու մասնակցությունը է՛լ ավելի կազմակերպվածությամբ՝ աշխարհի խաղաղության պահպանման ի խնդիր:

Ահա ուրեմն Մեր գործունեության հեռանկարները: Ազգային-եկեղեցական ժողովին մասնակցող հոգևորականները մեր թեմերի և համայնքների հեղինակավոր առաջնորդներն են, իսկ աշխարհական պատգամավորները՝ մեծավ մասամբ ճանաչված ղեկավար անձնավորություններ մեր ժողովրդի ազգային կյանքում: Նրանց աշխատանքը վերջ չգտավ Ազգային-եկեղեցական ժողովին նրանց մասնակցությամբ, այլ ընդհանրապես, այդ ժողովը իր որոշումներով, իր գծած նոր ծրագիրներով և որդեգրած ոգով, բոլորի համար հանդիսանալու է նոր իրագործումների սկզբնավորությունը մեր եկեղեցու ապագա գործունեության ճանապարհի վրա: Ահա թե ինչո՛ւ վերջին Ազգային-եկեղեցական ժողովից հետո Մենք առավել լավատես ենք և առավել պայծառ ենք տեսնում Մեր առաջ ուղղագծվող ապագայի հեռանկարները:

Մեկ Հայ Եկեղեցի, մեկ հայ ժողովուրդ, մեկ Հայ Հայրենիք՝ հավետ անբաժան, հավետ անսասան ու անխորտակելի, ահա՛ գերագույն հրամայականը, որ Մեր ողջ գործունեության մղիչ ու ոգեշնչող ուժը կհանդիսանա, որի արտահայտիչը եղավ ինքը, Ս. Էջմիածնում գումարված Հայաստանյայց Եկեղեցու Ազգային-եկեղեցական ժողովը հանդիսավոր ու փառավոր կերպով:

